

تاریخ شفاهی جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی
زنان انقلاب ۲ - بهمنیانی جنگ ۳

روایت زنان اندیمشک
از رخت‌شویی در دفاع مقدس

خون

حوض خون

روایت زنان اندیمشک از رخت‌شویی در دفاع مقدس

تحقیق: فاطمه سادات میرعالی، زهرا بختور،
سمانه نیکدل، سمیه تتر، نسرین تتر، مهناز الفتی پور،
آمنه لهراسی، نرگس میردورقی
تدوین: فاطمه سادات میرعالی

حوض خورشید

www.ketab.ir

سرتیاسه، میرعلی، فاطمه‌سادات، ۱۳۶۹.

عنوان و نام پدیدآور: حوض خورشید، رخت‌شویی سال‌های دفاع مقدس به روایت زنان آندیشک، تدوین فاطمه‌سادات میرعلی، تحقیق فاطمه‌سادات میرعلی... (و دیگران)؛ ویراستار سجاد محمدی، مدیره زمین‌نمایدنی‌رانی، تهیه شده در واحد تاریخ شفاهی دفتر مطالعات جنبه فرهنگی انقلاب اسلامی.

مشخصات نشر: تهران: راه بار، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۵۰۴ ص.

فروست: تاریخ شفاهی جنبه فرهنگی انقلاب اسلامی زنان انقلاب ۲.

پشتیبانی جنگ ۳.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۸۹-۸۲-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: تحقیق فاطمه‌سادات میرعلی، رهرا بخور، سمانه بیگلر، سمیه نثر، نسیم نثر، مهناز آلفی پور، امده نهراسی، نگار سردرویی.

عنوان دیگر: رخت‌شویی سال‌های دفاع مقدس به روایت زنان آندیشک.

موضوع: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷ — زنان — خاطرات.

موضوع: Women — Diarries — Women — Iraq War, 1980-1988.

نماینده افروده: دفتر مطالعات جنبه فرهنگی انقلاب اسلامی، واحد تاریخ شفاهی.

زده بندی تکرقده: DSR۳۲۷

زده بندی نویسی: ۹۵۵/۸۲۲-۸۲۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۸۲۵۲

تقریظ حضرت آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب بر کتاب حوض خون:

«اولین احساس پس از خواندن بخش هایی از این کتاب، احساس شرم از بی عملی در مقایسه با مجاهدت این مجاهدان خاموش و بی ریا و گمنام بود. آنچه در این کتاب آمده بخش ناشناخته و ناگفته ای از ماجرای عظیم دفاع مقدس است. باید از بانوی پرکار و صبور و خوش سلیقه ای که این کار پرزحمت را به عهده گرفته و بخوبی از عهده بر آمده است و نیز از موسسه جبهه فرهنگی عمیقاً تشکر شود.»

بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار دست اندرکاران کنگره شهدای استان زنجان

من اخیراً یک کتابی خواندم به نام «حوض خون». البته من در اهواز دیده بودم؛ خودم مشاهده کردم آنجایی را که لباسهای خونی رزمندگان را و ملحفه های خونی بیمارستان ها و رزمندگان را می شستند؛ [اینها را] دیدم. که این کتاب تفصیل این چیزها را نوشته؛ انسان واقعاً حیرت می کند؛ انسان شرمنده می شود در مقابل این همه خدمتی که این بانوان انجام دادند در طول چند سال و چه زحماتی را متحمل شدند؛ اینها چیزهایی است که قابل ذکر کردن است

۲۴ مهر ۴۰۰

کتابخانه دیجیتال

حوض خون:

روایت زنان شهیدکوار حوض خون

پهلو شده در واحد تاریخ شفاهی دفتر تبلیغات اسلامی جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی

- == تنظیم: فاطمه سادات مرعالی، زهرا یحیی، سمانه نکندل، سیمیه تنو.
- == نسرین تنو، مهناز قتی پور، آمنه لهراسنی، نیکس پور.
- == تدوین: فاطمه سادات مرعالی
- == ویراستار: سجاد محمدی، سوره زین العابدینی زبانی
- == صفحه آرایی: حسین شهرپاری
- == مدیر تولید: رضا کاظمی
- == امور فنی چاپ: امیرحسین کریمی
- == ناشر: راه یار
- == شابک: ۷- ۸۴- ۶۶۸۹- ۶۲۲- ۹۷۸
- == شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
- == چاپ: بیست و دوم، ۱۴۰۱
- == قیمت: ۱۰۰،۰۰۰ تومان

دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی:

- == تهران، بلوار کشاورز، خیابان ۱۶ آذر، پلاک ۶۰، حسینیه هنر
- == مشهد، خیابان مدرس، کوچه مدرس ۴، پلاک ۱۰، حسینیه هنر
- == قم، خیابان معلم، بین معلم ۱۲ و میدان روح الله، پلاک ۱۳۱

www.AmmarYar.ir

www.VaKetab.ir

www.RaheYarPub.ir

www.RaheYarPub.ir

برخی مراکز پخش:

باتوق کتاب: ۰۲۵۳۱۰۷۷

کتاب فردا: ۰۲۵۳۷۷۴۶۹۹۲

پخش کتاب رسان: ۰۵۱۴۷۲۳۳۳۳۳

پخش کتاب پرداران: ۰۵۱۴۳۲۳۳۳۱۰

باتوق کتاب آسمان: ۰۳۱۳۲۲۹۰۱۱۷

شهید کاظمی: ۰۲۵۳۷۸۴۰۸۴۴

به نشر: ۰۲۱۸۸۹۶۰۴۶۶

پخش فدک: ۰۹۱۳۷۵۰۶۹۱۱

کتاب طرّفه: ۰۹۳۳۵۲۴۴۴۱۶

کتابستان معرفت: ۰۲۱۳۳۳۵۰۰۷۲

www.BookRoom.ir

www.ManVaKetab.ir

این کتاب را تقدیم می‌کنیم به
 همه شهدا و مادران و همسران آنان که محرک تشکیل موسسه فرهنگی هنری شهید
 جواد زیبوداری بوده‌اند و حمایت‌های مادی و معنوی آنان همواره عامل دوام موسسه بوده

فهرست

۷.....	پیشگفتار ناشر.....
۱۱.....	مقدمه.....
۲۳.....	زهره ملک نژاد (خانم حسین بیور)
۳۳.....	خدیدجه داغری
۳۷.....	پوزن دوخت لین من.....
۴۳.....	ماما پایی.....
۴۷.....	ملک تاج خسرویگی.....
۵۳.....	اکرم سروندی.....
۵۷.....	شوکت ناطقی (ننه غلام).....
۸۱.....	فرشته غافللی.....
۸۷.....	اشرف صمدی فر.....
۹۳.....	لیلی نیازی.....
۹۷.....	گوطلا تجدد.....
۱۱۱.....	تاج اکبری امین (ننه توکل).....
۱۱۷.....	قدم خیر حسونند (ننه نورالدین).....
۱۲۱.....	فاطمه ادیبی نژاد.....
۱۲۵.....	نیکزاده میرزاوند (ننه هوشنگ).....
۱۲۹.....	خدیدجه بیاد (خانم زارعی، ننه عبدالکریم).....
۱۴۳.....	نصرت صفری (خانم فرخزاد، ننه محمود).....
۱۴۹.....	گل طلا داوودی.....
۱۵۵.....	خاور تقی زاده.....
۱۵۹.....	مریم خردمند (ننه قربان).....
۱۷۱.....	زهره احمدنژاد.....
۱۸۵.....	مهین خوشحال زاده (خانم حیدری).....
۱۸۹.....	زهره تقی نژاد.....
۱۹۳.....	نصرت پایی.....
۱۹۹.....	فاطمه بااحمدی (خانم صفری).....
۲۰۹.....	گوهریانو بهرامی.....

۲۱۳	زهر آذیراک
۲۱۹	نصرت رحیمی زاده
۲۲۱	سیده مریم موسوی
۲۲۷	فاطمه اسلامی پور
۲۴۱	طاهره تقی نمد مال زاده
۲۴۷	ناهید نیازی
۲۵۱	معصومه احمد نژاد
۲۵۹	فاطمه قاسمی (ننه محمد)
۲۶۵	فریبا مهمان دوست
۲۶۹	آقا بزرگ بابی
۲۷۵	زهره لویسی
۲۸۱	طاهره رزاز
۲۸۳	عطیه چترچی
۲۸۹	شوکت دزفولی
۲۹۳	مریم نیک بی
۲۹۷	صغری بُستاک
۳۰۱	سیمین تخته شاهی
۳۰۷	فاطمه نامی پور (خانم شعبانی)
۳۱۳	شهناز شعبانی
۳۱۷	مینو جمیل
۳۲۳	گلی سعادت
۳۲۷	هما پوریگانه (خانم موسی زاده)
۳۳۵	بتول رضوانی
۳۳۹	فاطمه میرچناری
۳۴۱	صدیقه فلاح
۳۴۵	منیره هارونی
۳۵۱	پروین اُربھاری
۳۶۱	شهین آهنگر
۳۶۵	زینب دریکوند (ننه ممد)
۳۸۵	فاطمه علی پور
۳۸۹	سیده بی بی موسوی
۳۹۳	ایران امامی گتوندی
۳۹۹	فرنگیس منصوره بوهمدانی
۴۰۳	صغری عیدی نژاد
۴۰۹	حشمت خادم
۴۱۳	تاج ماه اسدی بُنه
۴۱۹	ماه بی بی شرفی
۴۲۷	خاتون حاجی حاجی
۴۳۷	تصاویر
۴۶۷	شهدای منتسب به خانم های رخت شوی
۴۷۹	مکان رخت شویی و بیمارستان شهید کلاتری در دهه ۹۰
۴۸۵	راوی ها

پیشگفتار ناشر

تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی عمیقاً به «روایت زنان» این انقلاب و طبعاً به خود انقلاب بدهکار است. زنان شهید انقلاب و دفاع مقدس، زنان مبارز پیش از انقلاب، همسران مبارزان انقلاب، همسران رزمندگان و شهدا و آزادگان و جانبازان، مربیان پرورشی، معلمان و مبلغان فرهنگی، جهادگران، دانشمندان، پژوهشگران، کارآفرینان و... هنوز به‌راستی روایت نشده‌اند؛ زانی که محور خانواده بوده‌اند و حضور آن‌ها در عرصه‌های گوناگون، مساوی با همراهی و حضور اعضای خانواده در انقلاب بوده است. آن‌ها در سکوت، تمام بار تربیت نیروهای انقلاب را به دوش کشیده‌اند و باز هم در سکوت، روایت تلاش و مجاهدت زنان و مادران خود را در حاشیه موفقیت مردان انقلابی شان دیده‌اند.

جایگاه زنان در میانه و گوشه‌گوشه رویدادهای سازنده و مقوم انقلاب اسلامی و همچنین در خلق مفاهیم و ساختارها و نهادها و نیز تثبیت ارزش‌ها و تداوم کنش‌های انقلابی انکارناپذیر است؛ اما در جریان تاریخ‌نگاری رویداد محور و شهرت زده و کلیشه‌ای، غالباً به سفیدی بین سطور و گاهی هم به تک روزه‌هایی سپرده شده است که مردان انقلاب در روایت‌های خود، به دنیای زنان انقلاب و پشتیبانی انقلاب باز کرده‌اند.

حضور کم‌تعداد زنان در جمع شخصیت‌های سیاسی که بیشتر آثار تولید شده در حوزه تاریخ‌نگاری انقلاب اسلامی را به خود اختصاص داده‌اند نیز مزید بر علت شده است تا حافظه تاریخی ایرانیان از روایت حماسه‌های مداوم و پرتکرار و البته بی‌صدای زنان جامعه، در مقایسه با سهم مردان، تقریباً خالی بماند و نهایتاً در

کلیشه‌ها خلاصه شود. در حالی که اگر آنچه از «الگوی سوم زن» در انقلاب محقق شده است، به خوبی روایت شود، نه تنها روایت تاریخی ما از رویدادها کامل می‌شود، بلکه می‌توانیم برای برخی مسائل زن امروز، مثل تعارض نقش‌ها، با مراجعه به تجربه زیسته «زن تراز انقلاب» پاسخ‌هایی بیابیم.

زن تراز انقلاب اسلامی می‌تواند زنی باشد در دل روستایی که با چند بچه قدونیم‌قد، کنار تنور، برای جبهه‌ها نان می‌پزد. می‌تواند زنی باشد که به خواست خدا فرزندی ندارد؛ اما عرصه تکلیف راه‌ها نمی‌کند و باراه‌اندازی مکتب یا مدرسه‌ای، کمر به تربیت فرزندان جامعه پیرامونش می‌بندد. می‌تواند دختر مجردی باشد که دست روزگار سرنوشتش را به گونه‌ای رقم زده است که در کنار پدر و مادر یا خواهر و برادر یا حتی عمویا عمه‌اش زندگی می‌کند؛ اما بلا تکلیف و یله، روزگار نمی‌گذراند و برحسب توانش کارهای پرزمین مانده را به دوش می‌کشد. می‌تواند زنی باشد که در کنار همسر داری و تربیت فرزندان، خودش و جامعه‌اش را هم به خاطر داده. تاریخ انقلاب ما پر است از این زنان، چراغی باید تا آن‌ها را در اطرافمان ببینیم.

خلاً خسارت بار این روایت‌ها، جریان‌های غرب زده و فمنیستی، به خوبی پر می‌کنند و در فقدان روایت زنان به معنای واقعی کلمه «تاریخ‌ساز» انقلاب اسلامی، به ترویج الگوهای غیربومی، بیگانه با سنت و آیین و فرهنگ و نیز مستحیل در یوتوبیای غربی مشغول‌اند.

تلاش برای پرکردن این ظرفیت خالی، هم ادای دین به حافظه ملی ایرانیان است برای درک بهتر تاریخ مردمی انقلاب و هم کمک به ترسیم چهره زن انقلابی مسلمان. آنگاه و پس از چند سال، تکثر روایت‌های زنان از رشد و بالندگی آرام و مستمر انقلاب و رویش‌هایش، به تدریج اطلاعاتی متقن و فضایی امن در اختیار اهالی علوم انسانی و مطالعات زنان قرار می‌دهد تا جایگاه و نقش زن در اندیشه اسلامی را مبتنی بر تجربه‌های پرتکرار نسلی انقلابی تحلیل و ترسیم کنند. همچنین، به هنرمندان سینما و غیر سینما و صاحبان رسانه کمک می‌کند تا اگر قصد انصاف دارند، چهره واقعی زن امروز و دیروز و نیز چهره آرمانی زن فردا را چنین بلند و ایستاده ترسیم کنند.

ترسیم این جایگاه به خودی خود اهمیت ویژه‌ای دارد؛ اما هم‌زمان، به مقایسه

تعریف زن تراز در دوره پیش و پس از انقلاب هم کمک می‌کند و یاریگر دختران و زنان جوان در مقایسه زن تراز اسلام و انقلاب اسلامی با زن تراز تمدن غرب است.

واحد تاریخ شفاهی دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی، برای شناسایی و بازنمایی الگوهای مردمی و متکثر از تجربه زیسته زنان در انقلاب، تلاشی را آغاز کرده است. بدیهی است هرآنچه انجام شده و در دست انجام است، در مقایسه با انبوه حماسه‌ها و مجاهدت‌های غرورآفرین و تحسین‌برانگیز زنان و مادران در پیشبرد انقلاب اسلامی پیر کاهی بیش نیست.

از طرفی برای تمرکززدایی از ثبت تاریخ شفاهی در کلان‌شهرها و عدالت در روایت از نهضت انقلاب، مجموعه گروه‌های تاریخ شفاهی از طرف دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی در شهرهای مختلف حمایت و راه‌اندازی شدند. کتاب پیش‌رو از مجموعه تلاش‌ها و اقدامات دفتر تاریخ شفاهی شهید زیوداری اندیمشک است که از سال ۹۳ با حمایت و آموزش دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی راه‌اندازی شده است. امید است به یاری خدا تلاش‌ها در این حوزه، به ثبت و تثبیت بخشی از تجربه انقلاب اسلامی بینجامد.

واحد تاریخ شفاهی

دفتر مطالعات جبهه فرهنگی انقلاب اسلامی